

תוכנית אב

להתיישבות בחבל עזה

תמוז התשפ"ה
יולי 2025

הנדסת כבישים ותנועה

מהנדס שעה מגל

תנועה להתיישבות

מהנדסת ליטל סלונים

זכות העם היהודי על חבל עזה: היסטוריה, זיקה לאומית ועתיד

חבל עזה, מאז ומעולם, היה חלק בלתי נפרד מן המארג ההיסטורי, התרבותי והגיאוגרפי של עם ישראל בארץ ישראל ומקורה בהבטחת הארץ לאבות האומה. האזכורים הרבים של עזה בתנ"ך, ההיסטוריה הארוכה של היישוב היהודי באזור, והקשר הרוחני העמוק בין עם ישראל וחבל עזה – כולם מעידים על זיקה טבעית ונצחית לאזור זה.

זכותו של עם ישראל על חבל עזה הינה אותה הזכות כמו על ירושלים, חברון ותל אביב.

עזה היא לא רק רצועת חוף גיאוגרפית; היא חלק אינטגרלי משטח ארץ ישראל ההיסטורית, חלק מנחלת שבט יהודה, שהיתה מוקד חיים, מסחר, תרבות וחקלאות מאז ימי קדם. עזה היא חלק מהנגב המערבי.

זכותו של עם ישראל להתיישב, לפתח ולשמור חבל ארץ זה, אינה רק זכות היסטורית – היא גם חובה לאומית וביטחונית.

תוכנית ההתיישבות בחבל עזה מאפשרת להפוך את חזון ההתיישבות למציאות בשטח. ההתיישבות בחבל עזה אינה רק חזרה לבית הישן – היא יצירת בית חדש, מודרני, יציב ובטוח לעם ישראל.

ההתיישבות היהודית ככלי לביסוס ביטחון לאורך זמן

אירועי השבעה באוקטובר 2023 חשפו כי חבל ארץ ללא ההתיישבות היהודית מהווה סכנה ביטחונית לאיזור ולמדינת ישראל. הוכח כי הסתמכות על אמצעים ביטחוניים טכנולוגיים אינה יכולה לספק ביטחון אמיתי וכי אין תחליף לנוכחות בשטח. המסקנה החדה והברורה שעולה מן האירועים היא אחת: ללא נוכחות אזרחית יהודית פעילה בתוך חבל עזה – אין יכולת אמיתית להבטיח ביטחון.

לאורך ההיסטוריה המודרנית של מדינת ישראל, הוכח שוב ושוב כי היכן שיש ההתיישבות היהודית – הביטחון מתייצב. כך היה ברמת הגולן, שהתייצבה ביטחונית רק לאחר הקמת יישובים יהודיים קבועים. כך גם היה בבקעת הירדן – השטח הפך שקט ובטוח יותר ככל שנבנתה בו תשתית ההתיישבותית.

ההתיישבות היהודית בחבל עזה אינה אקט מדיני גרידא, אלא אמצעי קרקעי חיוני לביסוס ביטחון. יישובים מאוישים משמשים עיניים אזרחיות בשטח, מקשים על התארגנות עוינת, מקבעים שליטה, ומאפשרים פריסה אפקטיבית של מערכי תגובה, לוגיסטיקה והתרעה.

המערכת הצבאית לבדה – מתוחכמת ככל שתהיה – אינה מספיקה. רק נוכחות אזרחית עקבית, יציבה ורחבת היקף, יוצרת את הרתעת השטח האמיתית. ההתיישבות היא זו שממלאה את החללים שבין עמדות הביטחון, מגדירה את המרחב ומעניקה למערכת הביטחונית את החיץ ההכרחי מול מוקדי איום.

על כן, תכנון ההתיישבותי נרחב, דינמי ומשולב עם צורכי הביטחון, הוא אבן יסוד בבניית מציאות בטוחה בדרום הארץ. חבל עזה – אשר מתאפיין בקרבה לגבול, נגישות לים ואיומים חוזרים – מחייב מענה שמבוסס על חיים אזרחיים יהודיים בשטח, לא כאידיאולוגיה בלבד – אלא כחומת מגן של ממש.

חבל עזה - עוגן כלכלי לאומי ובינלאומי

שילוב חבל עזה בתכנון האסטרטגי של כלכלת ישראל מייצר מנוף רב-עוצמה לצמיחה, חדשנות ותעסוקה - לא רק לתושבי האזור, אלא למשק הלאומי כולו. מתוך ראייה מערכתית, על בסיס גישה לים, נתוני שטח יוצאי דופן ומיקום גיאואסטרטגי ייחודי, חבל עזה מתוכנן להפוך למוקד כלכלי אזורי, בעל זיקה ישירה לשוקי הסחר של ישראל, מצרים, סיני והים התיכון.

תיירות חוף:

רצועת החוף של עזה - מהיפות והארוכות בישראל - תהפוך לעוגן תיירות יס-תיכוני, עם בתי מלון, כפרי נופש, טיילות, ספורט ימי, שמורות טבע ואתרי נופש. הענף צפוי להוות מנוע הכנסה עצמאי ולהזרים הון זר לאזור.

חקלאות מתקדמת:

77,000 דונם יוקצו לחקלאות חכמה, מוטת טכנולוגיה, בדגש על גידולים ליצוא. מרחב זה יחובר לרצף החקלאי של הנגב המערבי וישמש גם כמרכז מחקר וחדשנות חקלאית.

מיקום אסטרטגי:

חבל עזה מצוי בצומת לוגיסטית בין-לאומית בין מזרח למערב, בין אפריקה לאסיה לאירופה. מיקומו מאפשר פיתוח עורק סחר ימי-בשתי חדש, כולל נמל מטענים ייעודי, נתיבי תחבורה אזוריים ושיתופי פעולה כלכליים עם מדינות האזור.

עוגן אורבני:

שתי ערים מתוכננות - צפונית ודרומית - יאכלסו למעלה ממיליון תושבים ויובילו לכלכלה אזרחית יציבה, מסחר פנימי, תחבורה מתקדמת ותשתיות שירות ברמה גבוהה.

תעשייה, תעסוקה וחדשנות:

35,000 דונם יוקצו לאזורי תעשייה, הייטק, חדשנות ומחקר. מדובר במרחבים מתוכננים לתעסוקה עתירת ידע והון, שיספקו עשרות אלפי מקומות עבודה, יחזקו את הפריפריה הדרומית ויחברו אותה לליבת הכלכלה הלאומית.

הפיכת חבל עזה למרחב כלכלי מתפקד היא יעד לאומי - והזדמנות היסטורית: היא מבטאת תפיסת עומק: לא עוד שטח ספר - אלא מרחב ליבה. לא עוד שוליים ביטחוניים - אלא עמוד שדרה אזרחי, תעשייתי וחקלאי.

הגירה אזרחית כתוצאה ממלחמות - יישום לחבל עזה

רקע היסטורי

בעשרות סכסוכים אזרחיים ומלחמות במהלך המאה ה-20 וה-21, גיבשו מדינות העולם פתרונות ארוכי טווח שבבסיסם עמד עיקרון אחד פשוט: **כאשר אזור מהווה מוקד עימות, נדרשת הכרעה ברורה – ביטחונית, דמוגרפית ואזרחית.** דוגמאות רבות ממלחמות הבלקן, סוריה, סודן, קפריסין, אוקראינה, והודו-פקיסטן מלמדות כי הגירה יזומה של אוכלוסייה מעורבת בעימות – בין אם בהסכמה ובין אם באמצעות הסדרה בינלאומית – הייתה חלק בלתי נפרד מתהליך ייצוב האזור. במקרים אלו, נדחתה הגישה התיאורטית של "השבת מצב לקדמותו", ובמקומה אומצה גישה ישימה והומניטרית: לאפשר לאוכלוסייה האזרחית לעזוב את אזור הלחימה – ולבנות חיים חדשים מחוץ למוקד האיום.

יישום לעזה – הכרח ביטחוני והזדמנות היסטורית

בעקבות מתקפת הטרור של השביעי באוקטובר, הוברר באופן חד-משמעי: **אי אפשר להבטיח ביטחון למדינת ישראל כאשר רצועת עזה מאוכלסת בצפיפות על ידי אוכלוסייה עוינת.** המתקפה חשפה תמיכה רחבה בקרב האוכלוסייה העזתית בפעולות חמאס, ולא השאירה מקום לאשליה של דו-קיום. המשך קיומה של אוכלוסייה זו ברצועה אינו אפשרי, לא מבחינה ביטחונית, ולא מבחינת יציבות האזור. הגיע העת ליישם את עיקרון ההגירה, כפי שיושם במוקדי סכסוך אחרים – כפתרון הומניטרי, מוסרי וריאלי.

רצון קיים והיתכנות בינלאומית

סקרים עצמאיים מצביעים על אחוזים גבוהים של אזרחים עזתיים – המעוניינים להגר מרצועה. מדינות באפריקה, באיים הקאריביים, במזרח אירופה ובאמריקה הלטינית הביעו נכונות לקלוט מהגרים עזתיים, בתמורה לתמריצים כלכליים והסדרים עם מדינות תורמות. מנגנוני קליטה ויציאה כבר נוסו בהצלחה באזורים אחרים, וניתן ליישם גם בעזה.

מסקנה

הגירת האוכלוסייה העזתית איננה "ענישה קולקטיבית" – אלא פתרון הומני ויעיל. מדובר במנגנון מוכר בסכסוכים ממושכים, שאיפשר לשקם חיי אדם, להפחית את גודל הסבל – ולהוביל ליציבות ארוכת טווח. לאחר ה-7 באוקטובר, נשללה הלגיטימציה של האוכלוסייה העזתית להמשיך להתגורר במרחב זה – לאור מעורבות, תמיכה, או שתיקה לנוכח זוועות חסרות תקדים. הוצאת האוכלוסייה האזרחית – מתוך בחירה ו/או במסגרת הסדר – היא שלב הכרחי לפינוי שדה הקרב ולהפיכתו למרחב של חיים, חקלאות, תעשייה, תיירות והתיישבות יהודית.

מרכיבים מרכזיים:

תשתיות נפש ימי: מרינות, מועדוני ספורט ימי, אזורי דיג מוסדרים, טיילות, מסלולי אופניים ופארקי חוף מספר תיירים מוערך בשנה: 50,000 נפש.

חזון:

מיקום: לאורך רצועת החוף

המערבית של חבל
עזה, מהצפון ועד
הדרום, בקו ראשון
לים, תוך שמירה על
חופים, דיונות
ונקודות נוף טבעיות.

שטח כולל:

כ־15,000 דונם

פארק הייטק ומסחר – עוגן טכנולוגי ותעסוקתי

מרכיבים עיקריים:

עשרות חברות ויזמים מקומיים ובינ"ל
מרכזי כנסים, חללי עבודה ומרכזים לוגיסטיים
חיבור ישיר לאוניברסיטה אזורית ולמוקדי הכשרה
תעסוקה: כ-35,000–50,000 עובדים בשלב הבשלות
תכנון מתקדם: סיבים אופטיים, אנרגיה ירוקה,
תחבורה חכמה, אזורים ירוקים, תמריצים ממשלתיים
ואפשרויות גמישות לחברות
מיקום אסטרטגי: נגישות לשדרות, אופקים, נתיבות
ולצירי תחבורה מרכזיים. קירבה ישירה לכביש
ארצי-כביש 4.

ייעוד: מרכז חדשנות

ותעשייה מתקדמת שישמש
מוקד לחברות הייטק, ביוטק,
חקלאות חכמה, רובוטיקה,
AI וסייבר – בשילוב אזורי
מסחר, משרדים וחממות
טכנולוגיות.

שטח: כ-5,000 דונם

המרחב החקלאי – חקלאות מתקדמת וחוסן אזורי

תחומי התמחות:

ענבניות שרי, סלרי וצמחי נוי בחממות מתקדמות
תפוחי אדמה בשדות פתוחים
מערכי קטיף, אריזה, קירור והפצה מהירה
תשתיות תומכות: אגני חלחול, מיחזור מים, תחנות מו"פ, בתי קירור ולוגיסטיקה חקלאית
תעסוקה: כ-20,000 עובדים בחקלאות ישירה ועוד כ-10,000 בתעשיות נלוות, כולל מסלולי הכשרה מקצועית
עקרונות: חקלאות בת קיימא, חדשנות, מיקוד ביצוא ובשיתוף פעולה עם יישובי הסביבה

שטח: כ-80,000 דונם לחקלאות מתקדמת – חממות, גידולי שדה, אזורי אריזה, אגני מים ותשתיות תומכות.

חזון: חיבור רציף למערכת החקלאית של עוטף עזה והנגב המערבי, תוך ניצול הקרקע הפורייה והאקלים לפיתוח חקלאות יצואנית חדשנית ורווחית.

מרכז אוניברסיטאי אזורי – אוניברסיטת עזה לפיתוח חקלאות וימאות

תחומי התמחות:

ימאות ומדעי הים: ביולוגיה ימית, הנדסת דיג, אנרגיה מהים ועוד

חקלאות ומים: חקלאות חכמה, מדברית ואגרוטכנולוגיה

חדשנות אזורית: חממות טכנולוגיות, יזמות ושיתופי פעולה

בינלאומיים

יעדים אסטרטגיים:

חיזוק הקשר בין התיישבות למחקר

מיתוג חבל עזה כמוקד ידע וחדשנות

יצירת תעסוקה איכותית לצעירים באזור

שיתוף פעולה אקדמי-קהילתי עם יישובי הסביבה

יער הנופלים

ייעוד: אוניברסיטת מחקר מתקדמת

בדרום-מערב הארץ, שתתמקד

בפתרונות לאתגרים אזוריים ותוביל

מצוינות אקדמית.

שטח: כ-1,000 דונם – כולל מבני

לימוד, מעבדות, מתקני ימאות,

מעונות ותחבורה ציבורית ישירה.

גישות: קירבה ישירה לכביש

ארצי-כביש 4.

סטודנטים: עד 25,000 בשלב

הבשלות – מהארץ ומחו"ל.

כביש 241

מצרים

אזור התעשייה הדרומי – שער מסחר ותעשייה אזורי

שימושים מרכזיים:

תעשייה קלה, כבדה וחדשנית
אזורי לוגיסטיקה, מסחר חופשי ושירותים
תמרוץ השקעות וכיתוח מוקדי תעסוקה

פוטנציאל כלכלי:

אלפי משרות בתחומי תעשייה, לוגיסטיקה וניהול
שיתופי פעולה אזוריים
חיבור לרשתות סחר בין-לאומיות
עידוד יזמות וחדשנות

תכנון:

מודולרי, בטיחותי – מותאם לשינויים עתידיים
ולצרכים ביטחוניים.

שטח: כ-30,000 דונם
בדרום חבל עזה, סמוך
לגבול מצרים ובגישה
ישירה לים התיכון.

מיקום אסטרטגי:

ציר סחר יבשתי-ימי בין
ישראל, מצרים, אפריקה
ואגן הים התיכון.
נמל ימי מתוכנן –
לתפעול מסחרי, יצוא,
יבוא ונוסעים.

יער הנופלים

איזור תעשייה

קרקע חקלאית

קרקע חקלאית

כרם שלום

חולית

סופה

ניר עוז

נירים

רעים

עין השלושה

כביש 241

מצרים

העיר המרכזית הדרומית – מרכז מגורים וכיתוח אזורי

מאפיינים עירוניים:

קשר הדוק לטבע ולשטחים פתוחים
שבילי הליכה, פארקים ומוקדי תרבות ופנאי
קהילות מגוונות, חינוך איכותי וחיים
קהילתיים תוססים
תפקוד ומערכת שירותים:
מרכז תעסוקה אזורי עם מוסדות חינוך, חקלאות
בריאות ותרבות
תחבורה ציבורית יעילה המחברת לערים
הסמוכות
תשתיות חכמות עם דגש על קיימות ואורח
חיים ירוק

שטח וייעוד:

עיר חדשה בדרום חבל עזה, בתכנון מודרני ואיכותי, עם
שילוב מאוזן של מגורים, טבע ותשתיות ציבוריות.
שטח העיר 110,000 דונם.

בינוי ואוכלוסייה:

כ-100,000 יחידות דיור

יעד אוכלוסייה: כ-400,000 תושבים

שילוב של בניה כפרית עם בניה עירונית נמוכה תוך מתן
דגש על שכונות ירוקות, גינות פרטיות ומרחבים קהילתיים
צפיפות מדורגת – ללא גורדי שחקים, לשמירה על צביון
כפרי-עירוני

רכבת אופקים

כביש 232

שוקדה

בארי

לומים

קרקע חקלאית

נחל הבשור

שמורת טבע

רכבת החוף

כרם

ענת מלונות

רצועת מלונות

רצועת חוף

כביש 4

כביש 4

מרכז תעסוקה

מרכז תעסוקה

קרקע חקלאית

בוסופוס

אזור תעשייה

כרם שלום

חולית

סופה

מרכז תעסוקה

כביש 232

כביש 232

סיכום תוכנית ההתיישבות בחבל עזה

תוכנית האב המוצעת מהווה מענה כולל ואסטרטגי לחזון חידוש ההתיישבות היהודית בחבל עזה, תוך שימת דגש על ערכים ציוניים, כלכליים וביטחוניים. התוכנית מעצבת מרחב חיוני, מתפקד ומחובר, המשולב במרחב הדרום וייחודי בשל מיקומו הגיאוגרפי והפוטנציאל הכלכלי והביטחוני הטמון בו.

מרכיבי התוכנית כוללים:

- הקמת שתי ערים מרכזיות בצפון ובדרום, עם תכנון אורבני מתקדם ומאוזן הכולל כ-300,000 יחידות דיור ואוכלוסייה של מעל למיליון תושבים.
- מרכז אוניברסיטאי מחקרי מוביל בתחומי חקלאות וימאות, ל-25,000 סטודנטים.
- פארק הייטק ומסחר מודרני, המתפרס על 4,800 דונם ומציע אלפי מקומות תעסוקה.
- אזור תעשייה בדרום, סמוך לגבול מצרים, עם גישה ישירה לים התיכון ופתיחת אפשרויות מסחר יבשתי וימי.
- מתחם תיירות חופי שיכלול רצועת מלונות, כפרי נופש ופעילויות ספורט ימי.
- אזור חקלאי מתקדם שימשיך את הפיתוח החקלאי בנגב ובאזור עוטף עזה.
- שטחים ירוקים סביב נחל הבשור המשולבים בפעילויות תיירות, נופש וספורט אתגרי.
- התוכנית מבוססת על עקרונות מנחים של ביטחון וקידום כלכלי, ותכליתה להוות בסיס איתן לשגשוג יהודי ויציבות במרחב כולו.

כשלב ראשון ומתוך חשיבה על דרכים מעשיות למימוש תוכנית ההתיישבות לאומית, תנועת נחלה פעלה, כמקובל בהגשמה הציונית לאורך הדורות, והחלה מיד לאחר פרוץ המלחמה, בגיבוש גרעיני התיישבות לעלייה לקרקע.
כיום ישנם מעל ל-1,000 משפחות רשומות ל-6 גרעיני התיישבות אשר מוכנות לעלות בתנאים חלוציים לשטח באופן מיידי.

”
אם ארץ ישראל לא תהיה שלמה
לא יהיה לנו אף פעם שלום.

**עזה תהיה שלנו
כל הארץ תהיה שלנו.**

אם אתה לא מאמין שכל הארץ תהיה שלנו
אתה לא מאמין גם בירושלים.

”

יזהר שמיך,
ראש המשגר ישראל לסעוד

